

Reactie op Oosterveld *et al.*

DICK MELMAN

Dr. T.C.P. Melman Wageningen
UR, Alterra,
Droevendaalsesteeg 3a,
6708 PB Wageningen
Dick.melman@wur.nl

Voor het behoud van de Nederlandse weidevogels is niet het waterpeil, maar het beheer van het grasland de cruciale factor waar het om draait. Dat zie ik als de kern van het betoog van Oosterveld *et al.* Probleem is echter dat het finale bewijs voor die stelling bij mijn weten nog niet geleverd is. Het vele onderzoek naar mozaïekbeheer heeft niet, zoals de hoop was, en passant aangetoond dat zonder hoge waterpeilen ook veel voor weidevogels kan worden gedaan.

De stelling van Oosterveld *et al.* is tegelijkertijd ook een opstap om de rol van de boeren bij het beheer van weidevogels in beeld te krijgen. Immers, bij diepere ontwatering zijn er veel meer mogelijkheden voor een inpassing in de agrarische bedrijfsvoering en is het areaal waar aan weidevogelbeheer kan worden gedaan veel groter dan bij hoge waterpeilen. Zou het weidevogelbeheer worden beperkt tot de graslanden met grondwatertrap I (GT-I), en een stukje GT-II (dras tot zeer vochtig), dan zijn er in Nederland op dit moment maximaal enkele tienduizenden hectares geschikt voor weidevogels (voornamelijk reservaten). Worden daar GT-II en GT-III en delen van GT-V aan toegevoegd, dan is het gebied met mogelijkheden voor weidevogels ruim 400.000 ha (Schotman & Melman, 2006). Bij zo'n groot potentieel geschikt areaal is de agrarische sector een zeer belangrijke factor.

Hoog of laag peil, wie interesseert het?

De discussie over de rol van het waterpeil is niet van vandaag of gisteren, maar speelt al enkele tientallen jaren, zie bijvoorbeeld de door Oosterveld *et al.* aangehaalde publicatie van Musters *et al.* (1986). Een finaal onderzoek dat hierin licht brengt is bij mijn weten nog niet beschikbaar. De opvattingen liggen verdeeld. Voor de ene groep is het een uitgemaakte zaak dat hoog water noodzaak is, voor de andere zijn er ruim voldoende aanwijzingen dat hoog water geen noodzaak is. Dat is een merkwaardige situatie, niet

alleen vanuit wetenschappelijk oogpunt maar ook maatschappelijk. Op dit moment wordt er jaarlijks zo'n 25 à 30 miljoen uitgegeven aan weidevogelbeheer in reservaten (4-5 miljoen) en op boerenland (20-25 miljoen). Bij zulke uitgaven is het op zijn minst plezierig om te weten of de randvoorwaarden voor succes al dan niet aanwezig zijn. Ik kan natuurlijk niet in de hoofden van mensen kijken, maar ik krijg soms het gevoel dat beide kampen hun eigen opvatting zo logisch vinden, dat ultieme bewijzen hen niet primair interesseren. Er zijn andere prangende vraagstukken die eerst moeten worden opgelost. Grof gesteld is dat in agrarisch gebied de problematiek van de te intensieve exploitatie en in reservaten die van een te extensieve. De verflechting van beheer en waterpeil speelt een grote rol bij de voortdurende van de onzekerheden rond de betekenis van ontwatering.

Resultaten mozaïekbeheer tegenvallend

De afgelopen jaren is veel moeite gedaan om gunstige beheervormen te ontwikkelen bij 'diepere' ontwateringen (zie voor een overzicht De Levende Natuur 107 (3) themanummer Weidevogels). Het mozaïekbeheer is daarvan het belangrijkste resultaat. Een belangrijk motief voor dergelijk onderzoek was dat daarmee en passant zou worden aangetoond dat ook zonder hoge waterpeilen veel voor weidevogels kan worden gedaan. Alleen, deze bewijsvoering is nog niet rond. Het mozaïekbeheer heeft nog niet

Foto Aat Barendregt

die resultaten opgeleverd die van te voren waren gehoopt. De vraag is of het een kwestie van bijstellen is (het aandeel zwaar beheer vergroten), of dat er meer aan de hand is. Overigens, mozaïekbeheer wordt op experimentele schaal uitgevoerd. Het maakt nog geen onderdeel uit van de reguliere beheerregelingen.

Het nieuwe weidevogelbeheer

En de tijd tikt door, de weidevogelstand ontwikkelt zich nog steeds ongunstig. Voor het ministerie van LNV zijn de ontwikkelingen aanleiding geweest om het initiatief te nemen tot vernieuwing van het weidevogelbeheer (Actieplan Weidevogels dat op 15 juni gepresenteerd is). Alle betrokkenen, onderzoekers, beheerders en beleidsmakers zijn uitgenodigd om bijdragen te leveren. De afgelopen maanden is hier door iedereen met veel inzet aan gewerkt. Bij de vernieuwing van het beleid is aan ecologische kennis een grote rol toebedeeld: men wil maximale zekerheid dat het nieuwe beleid wel effectief is. Dat is op zichzelf mooi, alleen: zekerheden zijn niet te koop. Voor zekerheden zijn inzichten nodig en die zijn alleen met degelijk onderzoek te verwerven. Dat kost tijd en die tijd was er niet bij de

vaststelling van het nieuwe beleid. We moeten het doen met de gegevens die al voorhanden waren en met vermoedens.

In het wordingsproces van het nieuwe beleid is te zien dat elke beheerpartij zich daarin zo gunstig mogelijk wil positioneren. Dat is logisch. Zo voelt de landbouw bijvoorbeeld weinig voor veel zwaar beheer, zolang de noodzaak daarvan niet is aangetoond. Voor een hoog waterpeil geldt hetzelfde. Zulk beheer en zulke omstandigheden zijn moeilijk inpasbaar en gaan ten koste van het draagvlak onder boeren. En daar schuilt het gevaar van een patstelling rond de operationalisering van het nieuwe beleid.

Zekerheid of draagvlak?

Ga je voor zekerheid van effectief beheer dan volgt een recept met veel zwaar beheer al of niet gecombineerd met hoge waterpeilen, geconcentreerd in de nu nog rijkste Nederlandse weidevogelgebieden. Dat betekent dat een deel van het huidige beheer zal moeten worden afgebouwd. Schotman & Melman (2006) schatten dat het beheer op 10.000 – 65.000 ha niet of weinig effectief is, ervan uitgaande dat GT-I t/m III geschikt zijn. Zij constateren ook

dat op circa 190.000 ha de Gruttostand nog altijd redelijk is en beheer wel zinvol. Dat is een aanzienlijk areaal waarvoor zij een substantiële verzwaaring van het mozaïekbeheer noodzakelijk achten. Pas als dit zware beheer succesvol blijkt, ontstaat ruimte voor experimenten met versoepeling van beheervorschriften en ontwatering en is areaaluitbreiding mogelijk.

Ga je voor maximaal behoud van draagvlak, dan kom je uit bij een beperkte verzwaaring van het beheer die zo goed mogelijk inpasbaar is. Daarmee blijft een groot (agrarisch) areaal binnen bereik. Mocht dit in de praktijk niet werken en worden nieuwe ecologische inzichten verworven dan is er noodzaak voor verdere verzwaaring. Dit kan alsnog een afname van het areaal tot gevolg hebben.

Wat is wijsheid? Waar moet het primaat worden gelegd: effectiviteit of draagvlak? Gezien de langjarige negatieve ontwikkeling van de weidevogelstand is er mijns inziens veel voor te zeggen om voor zekerheid te kiezen wat betreft de effectiviteit van het beheer. Immers, worden op korte termijn (zeg 3 tot 5 jaar) geen goede resultaten bereikt, dan is de vraag of het maatschappelijk draagvlak voor weidevogelbeheer en de daarmee gemoeide kosten wel stand houdt. Met Oosterveld *et al.* schat ik in, dat zeer hoge waterpeilen, althans voor de Grutto, vooralsnog niet nodig zijn, maar dat een stevige aanpassing van het mozaïekbeheer wel urgent is. Het zou mooi zijn als de landbouw, gedreven door de ernst van de ontwikkelingen, dit uitgangspunt zou omarmen en haar achterban hiertoe zou organiseren. Zij toont daarmee de ernst van haar ambitie om als professional een belangrijke rol te (blijven) spelen in het natuurbeheer.

Meer onderzoek nodig

Ook voor het onderzoek ligt hier een les. Dat zal de moed moeten hebben om tijdig aan te geven dat bepaalde inzichten rond weidevogels niet voorhanden zijn en dat dit

geen brevet van onvermogen is. Weliswaar is aan weidevogels de afgelopen decennia relatief veel onderzoek gedaan, maar afgezet tegen de kosten van het beheer, is de investering in kennis bescheiden. Verder moet worden bedacht dat de vragen rond het beheer steeds aan verandering onderhevig zijn. Ze concentreren zich rond de knelpunten van de zich ontwikkelende beheerpraktijk tijdens het broedseizoen en de populatieontwikkeling. Maar ook op andere terreinen steken voortdurend nieuwe vragen de kop op: naar veranderingen in overwinteringsgebieden en op trekroutes bijvoorbeeld. Het is in dit verband positief dat er onlangs een weidevogelkenniskring is opgericht die aan een actueel overzicht van de meest knellende vragen werkt. Op basis daarvan zullen adviezen voor onderzoeksprogramma's worden opgesteld. In die programma's zal met name aan de betekenis van het waterpeil hernieuwd aandacht moeten worden besteed. Oosterveld *et al.* mogen de hoop koesteren dat hoge peilen geen noodzaak zijn voor het behoud van weidevogels, maar hoop is nog geen werkelijkheid. Het is meer dan tijd voor bewijzen of in ieder geval gepreciseerde inzichten.

Naschrift van de auteur

Voorjaar 2006 lijkt door wisselende weersomstandigheden (koud-warm-koud) gunstig uit te pakken voor de grutto. Jammer dat het weer zich niet in een regeling laat stoppen.

Literatuur

Musters, C.J.M., F. Parmentier, A.J. Poppelaars, W.J. ter Keurs & H.A. Udo de Haes, 1986. Factoren die de dichtheid van weidevogels bepalen. Afdeling Milieubiologie en Centrum voor Milieukunde, RU Leiden.

Schotman, A.G.M. & Th. C. P. Melman, 2006. Haalbaarheidstudie nieuw weidevogelbeleid. Alterra-rapport 1336.